

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Taastava õiguse teenus Sotsiaalkindlustusametis

Liisi Truumets/ teenuseomanik (taastav õigus)

1.10.2025, Teams

Taastava õiguse teenus Sotsiaalkindlustusametis

Millega tegeleb ohvriabi?

Tugi ja teenused vägivalla-, kuriteo- ja kriisijuhtumite ohvritele ning nende lähedastele.

Taastava õiguse teenus kuulub **Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi osakonda** piirkondliku ohvriabi talitusse, **üks kaheksast** ohvriabi teenusest.

- Ohvriabi seadus § 15 „Ohvriabiteenuste eesmärk ja sisu“(RT I, 25.04.2022, jõust. 01.04.2023)– (2) punkt 6: „taastava õiguse teenused“

Taastava õiguse vahendusteenus SKAs täna:

- **vahendusmenetlus** (peamiselt ohvriabi töötajatest vahendajate poolt läbiviidud, endine *lepitusmenetlus*)
- **konfliktivahendus, taastav vestlus, taastav ring** (peamiselt taastava õiguse vabatahtlike vahendajate poolt läbiviidud)

Taastava õiguse teenus vs taastav mõtteviis

Taastava õiguse teenuse eesmärk on pakkuda osapooltele, kellel on seos konkreetse konfliktiga või rikkumisega:

- kohtuda esmalt erapooletu vahendajaga **turvalises** keskkonnas;
- rääkida juhtunust, selle mõjudest ja enda vajadustest, et edasi liikuda;

Võimalusel toimub ka osapoolte **ühiskohtumine**, kus

- kuulatakse üksteist segamatult;
- leitakse lahendused kuidas tegu heastada ehk teo tagajärgedega toime tulla, võttes arvesse selle võimalikke mõjusid tulevikus.

Protsessi eesmärk on:

- heastada teoga kaasnenud emotsionaalsed ja materiaalsed kahju
- tagada kannatanu õiglustunne
- **vähendada riski**, et õigusvastase teo toime pannud isik paneb toime uusi õigusrikkumisi.
- vähendada pingeid kogukonnas ja taastada suhted

Karistav vs taastav mõtteviis

Traditsiooniline õigussüsteem küsib:

„Millist seadust rikuti? Kes on süüdi? Milline karistus määrata?“

Taastav õigus küsib:

„Kes sai kannatada? Millised on nende vajadused? Kuidas tekkinud kahju heastada?“

Taastav mõtteviis aitab mõista inimeste käitumise taga olevaid põhjuseid, isegi kui see tundub esmapilgul ebaloogiline või arusaamatu.

- Selle asemel, et keskenduda ainult käitumisele ja tegudele-
kas need olid „õiged“ või „valed“, küsib taastav lähenemine **„Mis on käitumise taga?“, „Mida see inimene läbi elab?“ ja „Mida ta vajab, et edasi liikuda?“**.

Kuidas riik konfliktile reageerib?

Karistuslik mõtteviis

Mis juhtus? Kes on süüdi?
Milline karistus määrata?

Fookus: toimepanijal

Riik kui konflikti omanik

Menetlustoimingud: info kogumine,
ülekuulamised, protokollimised jne

Tõendamine

Hinnangud, mõnikord sildistamine

Aeganõudev, teadmatus protsessist, ebamugav

Vähene kaasatus

"what is matter with you"
or
"what matters to you"

Taastav mõtteviis

Mis juhtus? Keda see mõjutas
ja kuidas? Millised on kahjud?
Mõtted ja tunded
Vajadused
Fookus: kannatanu

Konflikt kuulub osapooltele

Protsess on vabatahtlik

Lähtub kannatanu vajadustest (kuidas kahju
heastada)

Kaasatud laiem ring mõjutatud osapooli

Osapoolte informeeritus

Keskendub sündmusele eelnenud kui ka
sellele järgnenud perioodile

Tulevikku suunatus

Hinnanguvaba

Vastutuse võtmine

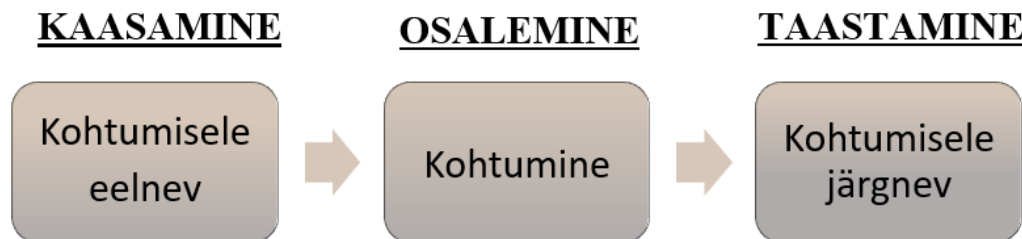
Võimaldab saada vastused küsimustele

Iga konflikt kannab endas muutuse seemet ja uute alguste võimalust.

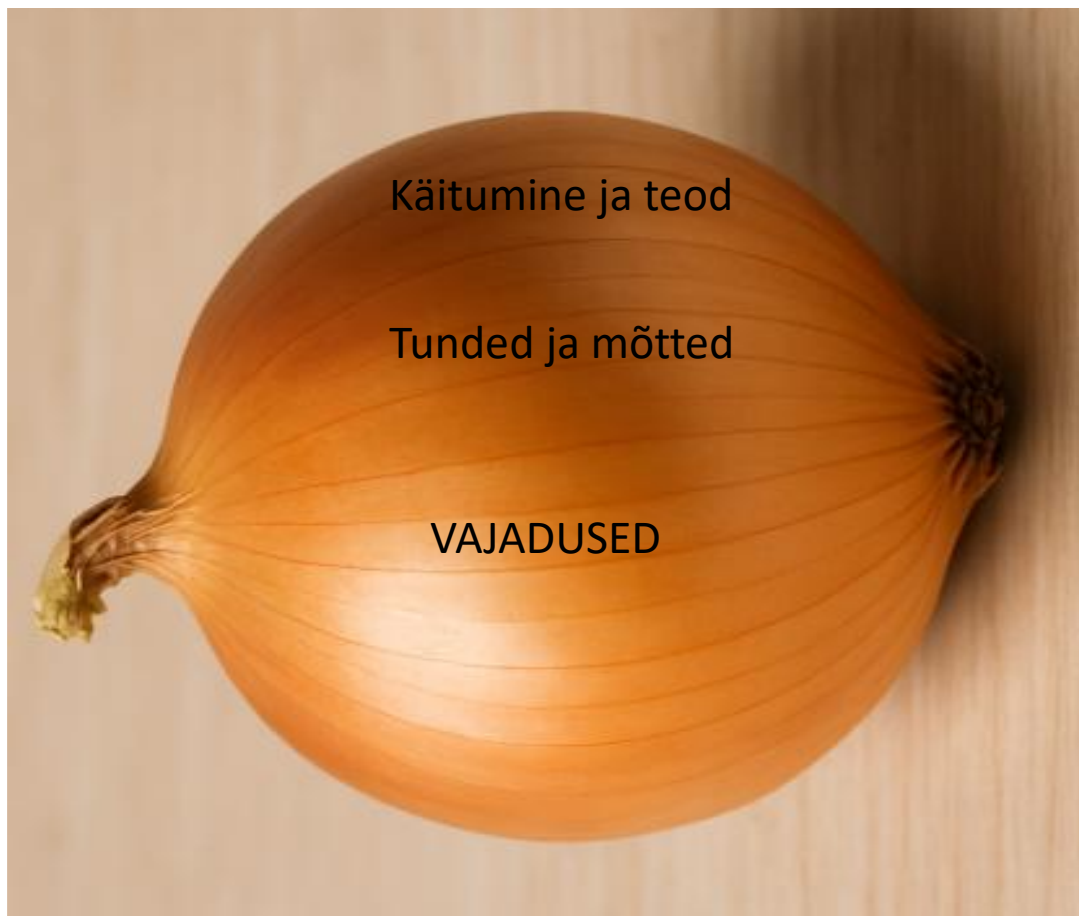
John Paul Lederach

Taastava õiguse väärtused toovad esile kolm keskset põhimõtet:

- Austus – iga inimene on väärikas, sõltumata tema rollist kannatanu või toimepanijana. Austus tähendab osapoolte kuulamist ilma eelarvamuste või hoiakuteta ja neile turvalise keskkonna loomist.
- Vastutus – taastav õigus julgustab toimepanijat oma tegude mõju tunnistama ja kahju heastama. See ei ole kerge tee, vaid aus sissevaade põhjustatud kahjule.
- Osalus – protsessid on üles ehitatud nii, et kõik mõjutatud pooled saavad rääkida mida nad vajavad, et edasi minna ja seeläbi kaasa aidata lahendusele.

Taastava mõtteviisi „vajaduste sibul“

1. Mis juhtus / milline oli käitumine?
2. Mida sa sellel ajal mõtlesid? Kuidas ennast tundsid?
3. Keda juhtum veel mõjutas ja kuidas?
4. Mida vajaksid, et sellest olukorrast edasi liikuda?
5. Mis peaks juhtuma, et see vajadus saaks täidetud?

Konfliktid kogukondades

- Konfliktid, vägivallajuhtumid, õnnetusjuhtumite tagajärjel tekkinud pinged jõuavad sageli kohaliku omavalitsuse töölauale;
- Varajane sekkumine vähendab kahjusid ja leevendab kogukonnas pingeid;
- Kui suudame pakkuda inimestele varakult toetust ja dialoogi, jääb vähem olukordi, kus kriis süveneb ja jõuab erinevatesse instantsidesse, kus menetlusaeg on pikk ja osapooltele kurnav;

Kuidas alustada taastava kogukonna loomist?

- Mõtteviisi kandja ja suunanäitaja taastava õiguse lähenemise osas – kas on kogukonnas keegi?
- Kohalikud tugistruktuurid: luua või toetada meeskondi, kes saavad juhtumitele reageerida ja (nt kriisi- ja vahendusmeeskonnad).
- Koolitused praktikutele: kohalike spetsialistide (sotsiaaltöötajad, lastekaitsjad, noorsootöötajad, politsei, vabatahtlikud) süstemaatiline koolitamine taastava õiguse teemal.
- Vägivalla-, kuriteo ja kriisijuhtumite korral [suunamine Sotsiaalkindlustusameti poole](#);
- Arutage pingeid tekitanud situatsioonid läbi kohaliku ohvriabi spetsialistiga ja/või taastava õiguse teenuse koordinaatoriga;
- Võimalus kutsuda Sotsiaalkindlustusamet taastava õiguse miniseminari läbi viima;
- Pakkuge inimestele võimalust pöörduda enne, kui olukord eskaleerub.

**Kõik, mida me teeme
või ütleme, mõjutab teisi
meie ümber..**

Taastava õiguse e-kursus

- Jälgi taastava õiguse kuu tegevusi [Justiits- ja Digiministeeriumi sotsiaalmeediast](#)
- Kui Sul tekkis sügavam huvi taastava õiguse ja mõtteviisi kohta, siis on Sul võimalus läbida taastava õiguse e-kursus Digiriigi akadeemias.
- Link kursusele: [E-kursus "Taastav õigus" | Palunabi](#)
- Koordinaatorid:
- Põhja ja Ida piirkond [Reelika Ender](#)
- Lääne ja Lõuna piirkond [Anete Kramp](#)

Lugemist

[Taastava õiguse kontseptsioon](#)

[Taastava õiguse taskuraamat](#)

[Taastava õiguse väärtuste ja standardite käsiraamat](#)

[Taastavad linnad](#) (ing keeles)

[Taastavad koolid](#) (ing keeles)

[Podcast praktiku kogemus koolikeskkonnas](#) (inglise keeles)

[Taastavate praktikate näiteid Iirimaa koolide põhjal](#)

[Teenusele suunamine Sotsiaalkindlustusametis](#)

Sa ei saa minna tagasi ja muuta algust, kuid sa saad alustada sealt, kus oled
ja muuta lõppu.
C.S. Lewis

- Taastava õiguse lähenemine aitab luua turvalisema ja sidusama kogukonna;
- KOV saab olla võimaluste looja ja koostöö vedaja.

Projekti raames taastava õiguse teemapäevad tulemas:

[4.11 Kiviõli Riigikoolis](#)

[6.11 Hageri Rahvamajas](#)

[12.11 Viimis Raamatukogus](#)

[20.11 Pühajärve Põhikoolis](#)

Suur aitäh kutsumast ja aktiivselt osalemast!

Liisi Truumets (liisi.truumets@sotsiaalkindlustusamet.ee)